

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1421/25 ze dne 20. 6. 2025

Zásada přímosti a ústnosti při rozhodování o podmíněném propuštění

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy a soudce zpravodaje Tomáše Langáška, soudkyně Dity Řepkové a soudce Jana Wintra o ústavní stížnosti V. H., t. č. ve Vazební věznici Praha 4 - Pankrác, zastoupeného advokátem JUDr. Vladimírem Zavadilem, sídlem Revoluční 15, Praha 1, proti usnesení Městského soudu v Praze č. j. 67 To 66/2025-105 ze dne 6. března 2025 za účasti Městského soudu v Praze jako účastníka řízení a Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 4 jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

I. Usnesením Městského soudu v Praze č. j. 67 To 66/2025-105 ze dne 6. března 2025 bylo porušeno stěžovatelovo právo na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Městského soudu v Praze č. j. 67 To 66/2025-105 ze dne 6. března 2025 se ruší.

Odůvodnění:

I.

Skutkové okolnosti věci a obsah napadeného rozhodnutí

1. Posuzovanou ústavní stížností se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí s tvrzením, že jím došlo k porušení jeho práva na osobní svobodu podle čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina") a práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. K tomu mělo dojít vadným procesním postupem soudu a nucením stěžovatele k doznání ke spáchání trestného činu při rozhodování o stěžovatelově podmíněném propuštění.

2. Jak vyplynulo z ústavní stížnosti a vyžádaného spisu Obvodního soudu pro Prahu 4 (dále také "obvodní soud") sp. zn. 37 PP 39/2024, stěžovatel byl usnesením obvodního soudu podmíněně propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody, který mu byl v trvání 9 roků uložen rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 15. 2. 2024 sp. zn. 73 T 8/2022 ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze sp. zn. 4 To 52/2024 ze dne 17. 10. 2024 za spáchání pokračujícího zvláště závažného zločinu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku a účastenství ve formě pomoci ke zvláště závažnému zločinu úvěrového podvodu. Obvodní soud zároveň stěžovateli stanovil zkušební dobu v trvání 6 roků, vyslovil nad stěžovatelem dohled a přijal záruku společnosti X, za dovršení stěžovatelovy nápravy. Podle obvodního soudu byly splněny podmínky § 88 odst. 1 trestního zákoníku, tedy že stěžovatel vykonal jednu třetinu trestu, prokázal svým chováním ve výkonu trestu polepšení a existuje předpoklad, že na svobodě povede řádný život.

3. Ke stížnosti státního zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 4 (dále také "státní zastupitelství") Městský soud v Praze (dále také "městský soud") napadeným usnesením prvostupňově rozhodnutí zrušil a nově rozhodl tak, že žádost stěžovatele o podmíněné propuštění zamítl a záruku výše uvedené společnosti nepřijal. Podle městského soudu je stěžovatel na dobré cestě k naplnění podmínky polepšení, je zde nicméně i nadále trvající nedostatečný náhled stěžovatele na trestnou činnost. Stěžovatel sice uvádí, že svého jednání lituje, podle městského soudu ale stěžovatel v rámci výsledku při veřejném zasedání svou trestnou činnost bagatelizoval a lítost vyjádřil pouze ve vztahu k sobě samému a své rodině. Od zhodnocení polepšení stěžovatele se pak podle městského soudu odvíjí i možnost pozitivní prognózy jeho budoucího chování, naplněna tak není ani druhá podmínka § 88 odst. 1 trestního zákoníku.

II.

Argumentace stěžovatele

4. Stěžovatel namítá, že městský soud bez dalšího přezkumu zpochybnil hodnocení obvodního soudu, který měl možnost stěžovatele obšírně osobně vyslechnout, posoudit jeho aktuální osobnostní vývoj a provést důkaz čtením všech předložených listin. Městský soud pak podle stěžovatele pominul, že stěžovatel splnil všechny podmínky pro podmíněné propuštění, vězeňskou službou je hodnocen velmi pozitivně, po celou dobu výkonu trestu je zaměstnán, pracuje i mimo pracovní dobu a nebyly u něj shledány žádné disciplinární prohřešky. Namísto toho městský soud v rozporu s judikaturou Ústavního soudu údajně požadoval, aby se stěžovatel přiznal ke spáchání trestného činu, za který byl odsouzen.

III.

Průběh řízení před Ústavním soudem

5. Městský soud ve vyjádření k ústavní stížnosti odkázal na odůvodnění napadeného usnesení.

6. Státní zastupitelství navrhlo ústavní stížnost zamítnout, neboť stěžovatel neprokázal splnění zákonných podmínek podmíněného propuštění. Zdůraznilo zejména absenci skutečného náhledu stěžovatele na spáchanou trestnou činnost - stěžovatel se se svým odsouzením nesmířil, nedokázal přijmout úmyslnou protiprávnost svého počínání a nadále nahlíží na své jednání, jako by se

jednalo o pouhé odborné chyby. Požadavek patřičného náhledu na trestnou činnost při rozhodování o podmíněném propuštění státní zastupitelství nepovažuje za neústavní. Jde-li o dokazování, obvodní soud je provedl řádně a úplně, a nebyl tedy důvod, aby z výsledků tohoto dokazování městský soud nevycházel. Skutečnost, že městský soud vyhodnotil takto provedené důkazy jinak, tedy že akcentoval určitá kritéria k tíži odsouzeného více, než jak učinil obvodní soud, nepředstavuje porušení stěžovatelových ústavně zaručených práv.

7. Stěžovatel v replice uvedl, že vyjádření městského soudu demonstruje jeho přístup k rozhodování o žádostech o podmíněné propuštění - má jít o naprostou rutinu bez individuálního přístupu k jednotlivým žádostem. Vyjádření státního zastupitelství pak stěžovatel shledává nekonkrétním a postrádajícím oporu v zákoně. Státní zastupitelství se stejně jako městský soud snaží v rozporu s ústavním pořádkem donutit stěžovatele k doznání k dané trestné činnosti.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

8. Ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu, ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario) a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný.

9. Ústavní soud rozhodl podle § 44 zákona o Ústavním soudu bez ústního jednání, neboť od něj neočekával další objasnění věci.

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

10. Ústavní stížnost je důvodná.

11. Klíčovou otázkou řešenou obecnými soudy bylo posouzení, zda stěžovatel ve smyslu § 88 odst. 1 trestního zákoníku "prokázal polepšení". Obvodní soud, který rozhodoval ve veřejném zasedání a stěžovatele osobně vyslechl, měl za to, že tomu tak je, a to s ohledem na chování stěžovatele ve výkonu trestu a na stěžovatelův projev v jednací síni při projednávání jeho žádosti o podmíněné propuštění, kdy stěžovatel prokázal lítost a náhled na svou trestnou činnost. Městský soud, který rozhodoval v neveřejném zasedání, oproti tomu (mimo jiné) shledal, že stěžovatel nemá řádný náhled na svou trestnou činnost ani potřebnou sebereflexi.

12. Ústavní soud se velmi podobnou situací zabýval již v nálezu sp. zn. III. ÚS 1619/23 ze dne 28. 11. 2023, podle něhož: "Považuje-li stížnostní soud za nutné opřít své vlastní (od závěrů soudu nižšího stupně pozměněné) skutkové závěry o určitý důkaz (resp. má-li povinnost své skutkové závěry o takový důkaz opřít), musí se s ním podle Ústavního soudu zásadně seznámit v jeho autentické podobě. To platí zejména u svědeckých výpovědí, resp. výpovědí účastníků." Je-li proto rozhodnutí soudu prvního stupně "legitimně (tedy bez rozporů a v dostatečném rozsahu) opřeno o hodnocení subjektivního atributu výpovědi, jakými jsou např. upřímnost omluvy obviněného nebo získání náhledu na trestnou činnost, nemůže daný skutkový závěr stížnostní soud přehodnotit bez možnosti seznámení se s autentickým obsahem tohoto důkazu".

13. Z uvedeného nálezu, na jehož odůvodnění lze v podrobnostech pro stručnost odkázat, pro účely nyní posuzované ústavní stížnosti vyplývá, že pokud obvodní soud dospěl na základě osobního slyšení stěžovatele, že stěžovatel má dostatečný náhled na to, čeho se dopustil, nemohl městský soud v neveřejném zasedání čistě na základě obsahu spisu (byť je jeho součástí zvukový záznam) a vlastního hodnocení obvodním soudem provedeného výslechu sám učinit závěr, že stěžovatel řádný náhled nemá. Takový postup se ocitá v rozporu s principy ústnosti a přímosti a jako takový porušuje stěžovatelovo právo na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny.

14. Státní zastupitelství ve vyjádření k ústavní stížnosti argumentovalo tím, že rozdíl mezi obvodním soudem a městským soudem spočíval jen v odlišné akcentaci jednotlivých kritérií. Lze si jistě představit situaci, kdy stížnostní soud ke stížnosti státního zástupce prvostupňové rozhodnutí, jímž je odsouzený podmíněně propuštěn, zruší a nově žádost odsouzeného zamítne právě v důsledku odlišného posouzení významu jednotlivých soudem prvního stupně zjištěných skutečností. V takovém případě se z ústavněprávního hlediska nejeví nezbytným nařizovat veřejné zasedání, stížnostní soud musí pouze zajistit, aby odsouzený měl možnost se k argumentům uplatněným ve stížnosti vyjádřit (srov. usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 151/24 ze dne 19. 3. 2024). Zde však byla situace jiná.

15. Obvodní soud své rozhodnutí založil (mimo jiné) na tom, jak na něj stěžovatel osobně působil. Jak uvedl, "o nápravě odsouzeného hovoří též jeho samotný projev v jednací síni, kde dle názoru soudu uvěřitelným způsobem prezentoval svou lítost a náhled na své dřívější trestné jednání, včetně toho, co jej k trestné činnosti přivedlo". Stěžovatel se podle obvodního soudu "ke svému jednání jako takovému přihlásil a popsal, proč jej zpětně považuje za špatné", přičemž "opakovaně uvedl, že si je dobře vědom toho, že chyboval a svého jednání lituje". Opačný názor městského soudu na splnění podmínek § 88 odst. 1 trestního zákoníku nebyl založen pouze na tom, že by nad takto zhodnoceným náhledem stěžovatele na trestnou činnost převážily další okolnosti, kterým by městský soud oproti obvodnímu soudu přiznal vyšší váhu. Městský soud naopak náhled a sebereflexi

stěžovatele (prezentované v jeho výsledku před soudem prvního stupně) nově vyhodnotil a shledal je nedostatečnými a právě to ho spolu s dalšími okolnostmi vedlo k zamítnutí stěžovatelovy žádosti.

16. Je pravda, že městský soud odlišně vyhodnotil stěžovatelův náhled na spáchanou trestnou činnost nikoliv nutně proto, že by např. oproti obvodnímu soudu stěžovateli nevěřil, že mluví pravdu. Podle městského soudu zkrátka to, co stěžovatel vypověděl, nebylo dostatečné - stěžovatel podle městského soudu vyjádřil lítost pouze vůči sobě a své rodině, trestnou činnost přičítal výhradně tomu, že spoléhal na špatné lidi atd. Nešlo tedy pouze o přehodnocení ryze subjektivních atributů stěžovatelovy výpovědi. Přesto však platí, že přímý výslech poskytuje daleko lepší prostor pro komplexní posouzení stěžovatelova náhledu na trestnou činnost než čtení protokolu či poslech zvukového záznamu. Přímý kontakt se stěžovatelem umožnil obvodnímu soudu vyhodnotit stěžovatelova slova v kontextu jeho celkového projevu a na základě tohoto bezprostředního kontaktu zaujmout názor na to, jak stěžovatel ke své trestné činnosti přistupuje. Takto vyhodnocený důkaz nelze přehodnotit v neveřejném zasedání bez zopakování či doplnění dokazování za dodržení jeho základních zásad (zejména zmíněných zásad ústnosti a přímosti). Jelikož tak městský soud v nynější věci učinil, přičemž posouzení náhledu stěžovatele na spáchanou trestnou činnost bylo jedním z opěrných důvodů napadeného usnesení, Ústavnímu soudu nezbylo než toto usnesení zrušit.

VI.

Závěr

17. Ústavní soud z uvedených důvodů shledal, že napadeným usnesením Městského soudu v Praze bylo porušeno stěžovatelovo právo na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní stížnosti proto vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu napadené rozhodnutí zrušil. Věc se tím vrací Městskému soudu v Praze k novému rozhodnutí o stížnosti státního zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 4, přičemž Městský soud v Praze bude vázán právním názorem Ústavního soudu.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 20. června 2025

Tomáš Langášek v. r.
předseda senátu